

Examentraining vwo Nederlands 2023

INHOUD	pagina
Aan de leerling	6
Aan de docent	8
1 Theorie	
Voorkennis	
Wat weet je al? Een <i>warming-up</i> .	11
QuickScan	
Hoe sta je ervoor? Doe de QuickScan en je weet het.	18
FAQ's	
Heb jij nog vragen over het examen? Hier krijg je antwoord.	24
Theorie 1	
Betekenis, hoofdgedachte en hoofdvraag, en de indeling van de tekst in stukken (met oefeningen).	28
Theorie 2	
Diverse tekstsoorten en het doel van de tekst (met oefeningen).	40
Theorie 3	
Verbanden tussen zinnen en alinea's, functies van alinea's in de tekstvragen, functiewoorden en kernwoorden, en diverse tekststructuren (met oefeningen).	45
Theorie 4 (herzien)	
Een betoog analyseren en beoordelen, argumentatie, vooronderstelling en drogredenen (met oefeningen).	61
Oefenteksten bij Theorie 1 t/m 4	
Oefentekst: <i>Straf en leed</i>	82
Oefentekst: <i>Roken, drinken & foliumzuur</i>	90
Theorie 5	
Spelling, interpunctie en stijl/formulering (met oefeningen).	99
	➔

Theorie 6 (nieuw)	
Nieuwe vraagsoorten in het examen vwo (met begrippenlijst en oefeningen).	111
Toetsen over theorie 1 t/m 5	127
Antwoorden	
Antwoorden QuickScan	129
Antwoorden van de oefeningen bij Theorie 1 t/m 4	131
Uitwerkingen Oefenteksten	139
Antwoorden van de oefeningen bij Theorie 5	153
Antwoorden van de oefeningen bij Theorie 6	156
Je persoonlijke foutenanalyse – de uitleg	159

2 Examens met uitwerkingen en foutenanalyse

Eindexamen vwo 2019	
Tekst 1: <i>Het opdringerige heden</i>	162
Tekst 2: <i>De Kunst en de Regels</i>	174
Tekst 3: <i>Wat is daar nou erg aan?</i>	180
Uitwerkingen	186
Foutenanalyse	204
Herexamen vwo 2019	
Tekst 1: <i>De evolutie leert ons geen moraal</i>	206
Tekst 2: <i>Nee, meneer de politicus, mijn statistieken zijn niet links</i>	218
Tekst 3: <i>Kunnen we normaler doen over eten?</i>	224
Tekst 4: <i>Darwin zou het nu ook samen doen</i>	228
Uitwerkingen	234
Foutenanalyse	253
Eindexamen vwo 2021	
Tekst 1: <i>We leren (n)iets van de geschiedenis</i>	255
Tekst 2: <i>De fata morgana van een basisinkomen</i>	269
Tekst 3: <i>Stiekem ben ik een docent</i>	275
Uitwerkingen	280
Foutenanalyse	299
Herexamen vwo 2021	
Tekst 1: <i>We kunnen echt niet om kernenergie heen</i>	301
Tekst 2: <i>Kernenergie? Dat is wensdenken</i>	307

Tekst 3: <i>Botsende idealen blijven geloofwaardig</i>	312
Tekst 4: <i>Misschien eerst eens begrijpen wat ons overkomen is</i>	318
Uitwerkingen	327
Foutenanalyse	345
Wat kun je (nog niet zo) goed bij het maken van examens?	347

3 Examens zonder uitwerkingen

Eindexamen vwo 2022

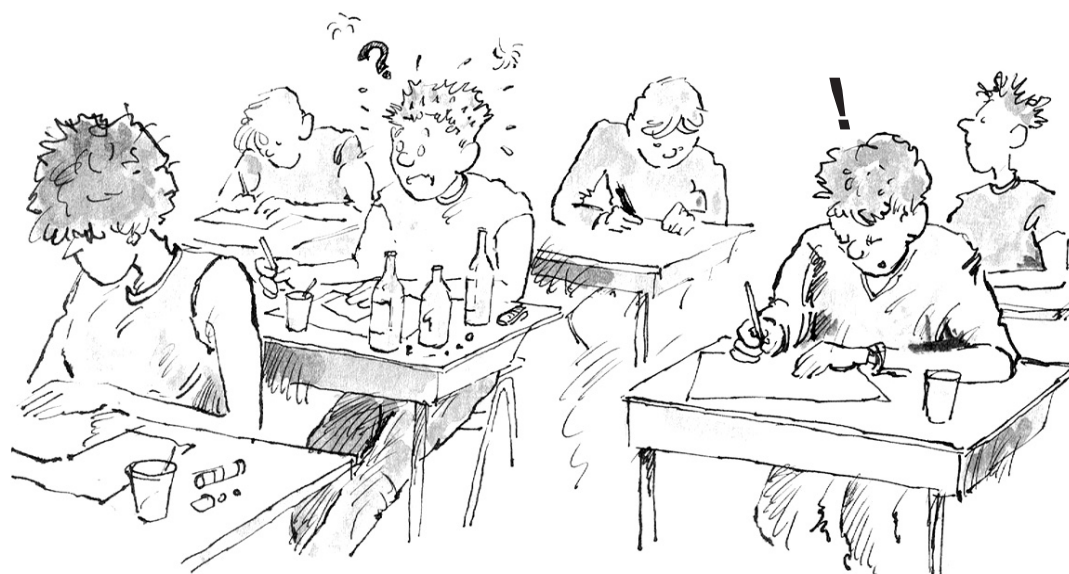
Tekst 1: <i>Alles is gemaakt om kapot te gaan</i>	349
Tekst 2: <i>Damien Hirsts schitterden scheepswrak</i>	354
Tekst 3: <i>Data zijn duur</i>	360
Tekst 4: <i>Lekker leerlingen lastigvallen</i>	363

Herexamen vwo 2022

Tekst 1: <i>Hier word je het gelukkigst</i>	366
Tekst 2: <i>Geld maakt gelukkig</i>	374
Tekst 3: <i>Niet waar de robots bij zijn</i>	378

4 Bijlagen

Woordkennis	384
Scoresleutels	396

Aan de leerling

De Tweede Fase vraagt van jou dat jij je redelijk zelfstandig voorbereidt op je examen. Deze examentraining helpt je daarbij. Met dit boek kun jij doelgericht en optimaal voorbereiden op je examen. De herziene theorie maakt je ook vertrouwd met de nieuwe vraagsoorten die vanaf 2023 in het examen voorkomen.

Je vindt in deze training de volgende *onderdelen*:

Voorkennis

Een opfriscursus waarbij je te weten komt, wat je moet kunnen om goed met de examenstof aan de slag te gaan én wat je al weet.

QuickScan

Hoe sta je er wat Nederlands betreft voor? Doe de QuickScan en je weet het.

FAQ's

FAQ's (Frequently Asked Questions) geeft antwoord op zestien vragen over het examen. Zit je met bepaalde vragen over de gang van zaken tijdens het examen? Hier worden ze beantwoord.

Theorie

In zes hoofdstukken vertellen we je alles wat je aan theorie moet weten:

‘Theorie 1 t/m 6’. De theorie is gebaseerd op de eindtermen van de Tweede Fase. De opdrachten maken het mogelijk je opgedane kennis meteen toe te passen.

‘Theorie 1 t/m 4’ gaat over examenteksten en -vragen. De vragen gaan bijvoorbeeld over de hoofdgedachte, de tekstsoort, de verbanden tussen alinea's, argumentatie, analyseren, interpreteren en het samenvatten van een of meer alinea's.

‘Theorie 5’ heeft betrekking op spelling, interpunctie en stijl/formulering.

In het nieuwe hoofdstuk ‘Theorie 6’ gaan we uitvoerig in op de nieuwe vraagsoorten die vanaf 2023 in het examen voorkomen.

Als je na het bestuderen van ‘Voorkennis’ (zie hierboven) je al erg zeker voelt, kun je proberen de theorie eerst over te slaan en direct met een examen te beginnen.

Oefenteksten

Na de theorie kun je jezelf testen met enkele oefenteksten.

Zie de Cevo-oefenteksten: *Straf en leed* en *Roken, drinken & foliumzuur*.

Examenteksten

Dan volgt de eigenlijke training: zes complete Tweede Fase-examens, waarvan vier stap voor stap uitgewerkt, zodat jij jezelf – nadat je een examen hebt gemaakt – kunt controleren.

Daarbij laten we je telkens zien hoe je de teksten het beste kunt aanpakken.

Ook kun je een persoonlijke foutenanalyse van je werk maken (zie hieronder).

Woordkennis

Bij elke examentekst krijg je van ons een woordenlijst om de tekst beter te begrijpen en om je woordenschat langzamerhand te vergroten. Een goed begrip van de tekst begint namelijk bij de basis: de woorden.

Achter in het boek staat bovendien een handig overzicht met de belangrijkste woorden uit de examens van de afgelopen tien jaar!

Intro

Elke tekst wordt voorafgegaan door een inleiding. Deze helpt je op weg en kan je motivatie vergroten om met een (lange) tekst te beginnen.

Uitwerkingen

De uitwerkingen (antwoorden) leiden je stap voor stap naar het goede antwoord, vertellen je wat goed en fout is en leggen vooral ook uit waarom.

Je persoonlijke foutenanalyse

Maak je op een gegeven moment nog teveel fouten? Met de persoonlijke foutenanalyse kun je die systematisch aanpakken. Je ziet zo wat je zwakke punten zijn en je kunt gericht de desbetreffende theorie nog eens doornemen.

Scoresleutels

Bepaal je eindcijfer met deze scoresleutels. Je vindt ze achter in het boek.

Ten slotte

Veel succes met je examen! En heb je reacties, tips of vragen met betrekking tot deze training, ze zijn van harte welkom. Mail ze ons via: info@examentrainingen.nl.

Zeist, zomer 2022,
Gert P. Broekema, auteur

Aan de docent

In 2015 is het examen Nederlands voor havo en vwo aangepast. Daarbij is de samenvattingsopdracht vervangen door enkele korte teksten met vragen die onder meer zijn gericht op argumentatie en samenvatting. Meer recent is het eindexamenprogramma gewijzigd voor wat betreft de domeinen A (Leesvaardigheid, subdomein A1 analyseren en interpreteren) en D (argumentatieve vaardigheden).

De theorie en oefeningen in deze training zijn telkens aangepast aan de veranderingen. *Voor deze editie is 'Theorie 4' herzien en uitgebreid. Het nieuwe hoofdstuk 'Theorie 6' gaat uitgebreid in op de nieuwe vraagtypen die vanaf 2023 op de centrale examens havo en vwo worden geïntroduceerd.*

Met deze vernieuwde trainingsbundel kunnen uw leerlingen zich doelgericht en optimaal voorbereiden op het nieuwe examen. De opzet is zo gekozen dat zij de opdrachten zelfstandig kunnen uitwerken en hun prestaties zelf kunnen beoordelen. U kunt er ook voor kiezen enkele examens klassikaal te behandelen. Klassikale behandeling is volgens mij ook aan te bevelen: je hoort waar leerlingen in de fout gaan en je kunt sneller op fouten ingaan door direct vragen te stellen.

De kern van dit boek bestaat uit de eind- en herexamens Nederlands van 2019 en 2021 met uitwerkingen en woordenlijsten. De examens van 2022 zijn zonder uitwerkingen opgenomen, zodat ze kunnen worden gebruikt voor klassikale behandeling en/of toetsing. In 2020 werden geen examens afgenomen.

Aan de hand van de QuickScan in dit boek kunt u snel zien hoe uw leerlingen ervoor staan wat Nederlands betreft. De antwoorden van deze scan vindt u op pagina's 129-130. Docenten die de training klassikaal hebben ingevoerd kunnen een pdf aanvragen met extra QuickScans, waardoor de mogelijkheid ontstaat te variëren. U vraagt deze pdf aan door te mailen naar info@examentrainingen.nl.

Na een opfriscursus ('Voorkennis') worden vragen behandeld die bij leerlingen over het examen kunnen opkomen (zie FAQ's – Frequently Asked Questions). Daarop volgt een heel belangrijk onderdeel van het boek: de theoriehoofdstukken 1 t/m 6. De opdrachten die de theorie doorspekken maken het voor de leerling mogelijk opgedane kennis meteen te oefenen en aan de hand van de antwoorden zichzelf te controleren. Nieuw zijn de toetsen over de theorie. Ook bij klassikale behandeling is het niet nodig eerst alle oefeningen van bijvoorbeeld Theorie 4 en 5 te maken. Dankzij een individuele foutenanalyse, die de leerling geheel zelf kan maken, wordt hij (zij) verwezen naar het onderdeel van de theorie dat hij nog niet goed beheerst. Hij kan de theorie opnieuw bestuderen en eventueel de overige oefeningen maken.

Ook aan de motivering van uw leerlingen is gedacht bij de examenteksten. Aan elke tekst gaat een introductie vooraf ('Intro en discussie') die de leerlingen aan het denken zet over het tekstonderwerp. Een woordenlijst ('Woordkennis') helpt de leerlingen om de tekst goed te begrijpen. De belangrijkste woorden uit de examens zijn bovendien opgenomen in een handig overzicht achter in het boek.

Sommige leerlingen maken de tekstvragen zonder de tekst eerst goed gelezen te hebben. Anderen hebben meer moeite met de vragen zelf. De – vaak ingewikkelde – vragen kunnen ze niet zo goed lezen. Beide groepen leerlingen hebben baat bij de Cevo-oefenteksten die in dit boek zijn opgenomen. De oefenvragen zijn zo simpel mogelijk gehouden. De fragmenten van deze complete tekst kunnen zij (samen met u) volop trainen en zo systematisch hun leesvaardigheid verbeteren. Een hoofdstuk over spelling, interpunctie en stijl/formulering besluit dit voor vwo'ers zeer instructieve onderdeel.

We wensen u en uw leerlingen veel succes bij de voorbereiding op het examen. En heeft u reacties, tips of vragen met betrekking tot deze training, ze zijn van harte welkom. U kunt ze ons mailen via info@examentrainingen.nl.

Het jaarlijks stijgend aantal gebruikers laat zien dat Examentraining Nederlands in een behoefte voorziet. Steeds meer secties kiezen er bovendien voor om de training als werkboek te gebruiken of zelfs methodevervangend.

Zeist, zomer 2022,
Gert P. Broekema, auteur

Herexamen vwo 2021

Kijk eerst eens globaal naar dit examen. Er zijn vier teksten: twee wat langere en twee kortere. Zoek even uit waarover ze gaan. En kijk ook alvast globaal naar de vragen. Het zijn er 40. Je ziet vast en zeker wel bekende vragen. Nieuw is een vraag met een staafdiagram.

Hieronder vind je eerst de rubrieken **Intro en discussie** (een opstapje om in de sfeer van de tekst te komen en om je voorkennis te activeren) en **Woordkennis** (een lijst met belangrijke woorden in de tekst; de gecursiveerde woorden komen vaak voor in examenteksten). Want ook al mag je een woordenboek gebruiken op het examen, jouw eigen woordkennis is en blijft essentieel! Woordkennis is vaak ook voorkennis. Dankzij je woordkennis weet je doorgaans ook al iets van het onderwerp af. Na de examenteksten en de vragen krijg je de vaste onderdelen: **Lezen in drie rondes** (zo kun je de tekst effectief en efficiënt lezen), **Uitwerkingen** (antwoorden en uitleg) en **Foutenanalyse**.

Tekst 1: *We kunnen echt niet om kernenergie heen*

Intro en discussie

Kernenergie kan volgens de Rijksoverheid bijdragen aan de klimaatdoelen, omdat bij de opwekking weinig CO₂ vrijkomt. De enige kerncentrale in Nederland levert ongeveer 4% van de gebruikte elektriciteit in Nederland. Er zijn plannen voor de bouw van twee nieuwe kerncentrales.

Het internationale panel van klimaatwetenschappers IPCC heeft berekend dat over de hele levenscyclus gezien de totale broeikasgasuitstoot van kernenergie zo'n 40 keer lager is dan bij aardgas. Dit is volgens het IPCC ongeveer vergelijkbaar met de uitstoot bij windenergie en zelfs lager dan die bij zonne-energie.

Het is in elk geval een opmerkelijke passage in het regeerakkoord van het kabinet Rutte IV: de deur voor kernenergie gaat open. Vijf miljard trekt de regering uit om de bouw van twee nieuwe kerncentrales te ondersteunen. En de oude kernreactor van Borssele blijft nóg langer open. Daarmee gaat Nederland de Britten, Fransen, Polen en Finnen achterna. Ook die zetten in op nieuwe kerncentrales. Het nieuwe kabinet wil dus mogelijk twee nieuwe kerncentrales bouwen. Dat plan kan op verzet rekenen, maar Nederland moet wel iets doen om de klimaatdoelen te halen. Of moeten we zonnepanelen op alle daken verplicht stellen? En is dat genoeg als we alleen maar meer energie gaan gebruiken, bijvoorbeeld voor onze elektrische auto's en fietsen, datacentra enz. Lees om te beginnen het pleidooi voor kernenergie van Jan van Erp.

Woordkennis

Dankzij je woordkennis weet je precies wat er in de tekst en in de vragen staat. Dat is de eerste stap op weg naar het goede antwoord. Bekijk daarom deze woordenlijst goed. *Vooraf de gecursiveerde woorden komen vaak in examenteksten voor.* Zijn er veel woorden die je onbekend voorkomen? Dan is het handig om ze nu te leren. Je hebt tijdens het examen immers niet veel tijd om veel woorden op te zoeken in je woordenboek. *Achter in het boek vind je een overzicht van belangrijke woorden waarvan het goed is ze te kennen.*

alinea

1	het regeerakkoord	de overeenkomst over het te voeren beleid tussen de politieke partijen die een regering vormen
	<i>ambitieus</i>	gewaagd, groot opgezet
2	lovenswaardig	waard om geprezen te worden
3	gaande houden	draaiende houden, voortzetten op het huidige niveau
	ondervangen	opvangen, nadelige gevolgen voorkomen
	de wisselvalligheid	de veranderlijkheid
	de <i>investering</i>	het benodigde geldbedrag (hier voor de bouw, het onderhoud e.d.)
	<i>vergen</i>	nodig zijn
	de <i>optie</i>	de keuzemogelijkheid
	<i>rendabel</i>	voordeel opleveren, winstgevend zijn, meer opbrengen dan het kost, lonend
5	de weerstand	het verzet, de tegenwerking
7	het <i>criterium</i>	de maatstaf, de norm waaraan iets moet voldoen
	de standaard	(hier:) de (veiligheid)norm waaraan iets moet voldoen, de minimum eis
8	bezijden	naast (bezijden de waarheid = onwaar)
	de barrière	iets dat de doorgang belemmert; (hier:) de veiligheidsvoorziening
9	de pyro-processing	de behandelingstechniek waarbij nucleair afval onder hoge temperatuur wordt gerecycled en de radioactiviteit wordt beperkt tot enkele honderden jaren
10	radioactief	een gevaarlijke straling uitzendend
	het splijtstofelement	de kernbrandstof
11	de <i>capaciteit</i>	het vermogen
	thermisch	door middel van warmte

	het rendement	de opbrengst, de verhouding tussen de benodigde brandstof en de daarmee opgewekte energie
12	de moderator	de stof die in een kernreactor de kernreacties bevordert
13	‘op een tweekoppeling staan’	(hier:) voor een moeilijke keuze staan

Tekst 1

We kunnen echt niet om kernenergie heen

- (1) In het regeerakkoord stelt Nederland de uitstoot van broeikasgassen met 49 procent te willen verminderen in 2030, ten opzichte van 1990. Dat is een ambitieuzer doel dan de verplichting die Nederland heeft aan de EU, die de lidstaten een vermindering van 40 procent oplegt.
- (2) Dit is zeer lovenswaardig. Echter, is het haalbaar zonder dat het grote en onherstelbare schade doet aan de economie? Een moderne gemeenschap kan niet bestaan zonder een betrouwbare en betaalbare bron van energie. Die vormt immers de basis van de economie.
- (3) Volgens het regeerakkoord zullen de kolencentrales worden gesloten en zal het gasverbruik sterk worden verminderd. Wat zal dan als energiebron dienen? Denkt men werkelijk dat windturbines en zonnepanelen voldoende zullen zijn om de Nederlandse economie gaande te houden? De elektriciteitsproductie van windturbines en zonnepanelen varieert sterk, niet alleen per uur, maar ook dagelijks, per seizoen en jaarlijks. Wat te doen om deze grote schommelingen te ondervangen? Net als bij landbouw hebben windturbines en zonnepanelen goede jaren en schrale jaren. Maar in tegenstelling tot landbouw, kan men de ‘oogst’ van windturbines en zonnepanelen niet opslaan op economisch haalbare wijze, tenzij er bergmeren met waterkrachtcentrales in de buurt zijn. Het feit dat de wisselvalligheid van wind en zon altijd een dubbele investering zal vergen, heeft tot gevolg dat dit een optie is die nooit economisch rendabel zal zijn.
- (4) De oplossing voor Nederland is kernenergiecentrales te bouwen die geen broeikasgas¹⁾ uitstoten en ook geen luchtvervuiling veroorzaken. Een enkele kerncentrale, met een levensduur van meer dan zestig jaar, kan duizenden windturbines en zonnepanelen, met een levensduur van ongeveer vijftien jaar, vervangen. En een kerncentrale zal dat doen met grote betrouwbaarheid, ongestoord door de wisselvalligheid van het weer.
- (5) In Frankrijk is, als gevolg van 58 kerncentrales, de uitstoot van CO₂ per kilowattuur ongeveer tien maal kleiner dan die in Duitsland en is de prijs per kilowattuur ongeveer de helft.
- (6) In een aantal landen, waaronder Nederland, bestaat weerstand tegen kernenergie. Dit is hoofdzakelijk gebaseerd op twee misverstanden, namelijk het gevaar dat kerncentrales zouden vormen voor hun omgeving

en het 'probleem' van het radio-actieve afval.

(7) Wat het gevaar betreft, sinds het begin van stroomopwekking in kerncentrales in de jaren vijftig zijn er slechts drie grote ongelukken gebeurd (Harrisburg-TMI, Tsjernobyl en Fukushima). Het is van belang erop te wijzen dat Tsjernobyl een reactor-type is dat niet voldoet aan westerse en internationale criteria en standaarden.

(8) Ook over het radioactieve afval van kerncentrales bestaan helaas veel misverstanden. De heersende opvatting is dat radioactief afval heel gevaarlijk is, het grote hoeveelheden betreft, het honderdduizenden jaren radioactief blijft en dat niemand weet wat ermee gedaan moet worden. Dit alles is ver bezijden de waarheid.

Radioactief afval kan alleen gevaarlijk zijn wanneer er minstens vier barrières tegelijkertijd verbroken worden. Dat is zeer onwaarschijnlijk.

(9) De hoeveelheid radioactief afval afkomstig van kerncentrales is zeer klein in vergelijking met het afval van bijvoorbeeld kolencentrales. De moderne behandelingstechnieken (waaronder '*pyro-processing*') zijn in staat de tijdsduur van de radioactiviteit van de splijtingsproducten sterk te verkleinen.

(10) Over hoeveel radioactief afval hebben we het? Een rekenvoorbeeld. Een kerncentrale met een elektrische productiecapaciteit van duizend megawatt en met een thermisch rendement van 30 procent, zal per jaar 1,2 ton radioactief afval opleveren, bij moderne verwerking van de gebruikte splijstofelementen.

(11) Daarentegen zal een kolencentrale met een capaciteit van duizend megawatt elektrische energie en met een thermisch rendement van

40 procent, ongeveer twee miljoen ton steenkolen per jaar verbranden. Dat levert 600.000 ton giftig en radioactief afval op. Daarnaast komt ongeveer vijf miljoen ton CO₂ in de atmosfeer. Een kolencentrale produceert dus een hoeveelheid giftig gas die 500.000 maal groter is dan de hoeveelheid radioactieve splijtingsproducten afkomstig van een vergelijkbare kerncentrale.

(12) De stad Toronto in Canada is een voorbeeld van hoe het in werkelijkheid gedaan kan worden. Zij wordt grotendeels door kerncentrales voorzien van betrouwbare, veilige, betaalbare en milieuvriendelijke elektrische energie. Canada ontwikkelde daarvoor een speciaal reactortype (CANDU) dat veel aantrekkelijke eigenschappen heeft, waaronder een hoog veiligheidsniveau: smelten van de kern ('*core-melt*') is niet mogelijk wegens de grote warmtecapaciteit van de relatief koude moderator, waardoor verspreiding van splijtingsproducten uitgesloten is. Zijn Canada deze dom omdat ze kernenergie gebruiken? Zou Nederland misschien van Canada kunnen leren? Andere landen met CANDU-kerncentrales zijn Argentinië, China, India, Roemenië en Zuid-Korea.

(13) Nederland staat nu op een tweekoppig: het land kan kiezen voor een realistisch energiebeleid waarbij meer kerncentrales gebouwd worden. Of het land kan voortgaan met het sprookje van de 'duurzame' windturbines en zonnepanelen. Kiezen we voor dat laatste, dan blijven we voor de helft afhankelijk van energie opgewekt uit fossiele brandstoffen om de stroomvoorziening zeker te stellen. Bovendien zal deze weg nooit economisch rendabel kunnen worden.

(14) De eerste keuze zal leiden tot een opbloei van de economie, terwijl de tweede keuze tot gevolg zal hebben: een verlies van industrieën, werkloosheid en armoede.

*naar: Jan van Erp
uit: Trouw, 24 januari 2018*

Jan van Erp is ingenieur, consultant energietechnologie en lid van de American Nuclear Society.

noot 1 'Broeikasgas' is de aanduiding van gassen in de atmosfeer van de aarde, zoals waterdamp, CO₂ en ozon, die ervoor zorgen dat de warmte bij de aardbol blijft hangen. Een teveel aan broeikasgassen leidt tot een versterkt broeikaseffect en daardoor tot opwarming van de aarde.

De tekst 'We kunnen echt niet om kernenergie heen' kan door middel van onderstaande kopjes in vier delen worden onderverdeeld:

deel 1: Inleiding

deel 2: Argumenten en standpunt

deel 3: Argumenten tegenstanders en ontkrachting daarvan

deel 4: Afronding en conclusie

1p 1 Bij welke alinea begint deel 3, 'Argumenten tegenstanders en ontkrachting daarvan'?

1p 2 Bij welke alinea begint deel 4, 'Afronding en conclusie'?

In alinea 4 en 5 van tekst 1 wordt een groot aantal voordelen van kernenergiecentrales genoemd.

3p 3 Noem vijf voordelen die een kernenergiecentrale zou hebben volgens alinea 4 en 5 van tekst 1.

Een kritisch lezer zou kunnen opmerken dat de auteur van tekst 1 kennelijk weerstand verwacht tegen het standpunt dat we echt niet om kernenergie heen kunnen.

1p 4 Met welk aan tekst 1 ontleend gegeven kan de opmerking van deze kritische lezer worden onderbouwd?

A Al direct na de inleiding is het standpunt te lezen dat we echt niet om kernenergie heen kunnen.

B Een groot deel van de tekst is erop gericht argumenten tegen kernenergie te weerleggen.

C In de tekst wordt aanwijsbaar moeite gedaan om het belang van wind- en zonne-energie te relativeren.

D Op een groot aantal plekken in de tekst wordt denigrerend gesproken over tegenstanders in het debat.

Door specifieke woorden te gebruiken kan een standpunt versterkt tot uitdrukking worden gebracht.

- 2p **5** Citeer uit alinea 13 van tekst 1 drie woorden die het ingenomen standpunt versterken.

Een kritisch lezer zou kunnen stellen dat er in alinea 13 van tekst 1 sprake is van een drogreden.

- 2p **6** Benoem deze drogreden en leg deze uit aan de hand van gegevens uit tekst 1.

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

In tekst 1 wordt gesproken over een 'dubbele investering' (regel 40).

- 2p **7** Noem de twee investeringen die volgens tekst 1 gedaan zouden moeten worden.

In alinea 14 van tekst 1 wordt gesteld dat de keuze voor kernenergie zal leiden tot een opbloei van de economie.

Een kritisch lezer zou kunnen opmerken dat dit te sterk is uitgedrukt, gelet op andere uitspraken in de tekst.

- 1p **8** Waarom zou deze kritische lezer dit te sterk uitgedrukt kunnen vinden? Gebruik in je antwoord gegevens uit de tekst.

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

- 2p **9** Welke van onderstaande zinnen geeft het beste de hoofdgedachte van tekst 1 weer?

De opwekking van kernenergie in Nederland is noodzakelijk om

- A** aan de stijgende energiebehoefte te kunnen blijven voldoen.
- B** de afgedwongen afspraken over klimaatdoelen te kunnen halen.
- C** de instabiliteit van wind- en zonne-energie te kunnen compenseren.
- D** op langere termijn nog voldoende en betaalbare energie te hebben.

Hieronder staan vijf feitelijke uitspraken.

- 3p **10** Noteer de nummers van de drie uitspraken die als betrouwbaar geïnterpreteerd kunnen worden, gelet op de deskundigheid van de auteur.

1 Nederland heeft zich vooralsnog ambitieuzere klimaatdoelen gesteld dan nodig is.

2 Een enkele kerncentrale, met een levensduur van meer dan zestig jaar, kan duizenden windturbines en zonnepanelen, met een levensduur van ongeveer 15 jaar, vervangen.

3 Tsjernobyl is een reactortype dat niet voldoet aan westerse en internationale criteria en standaarden.

4 Een CANDU-centrale is minder vervuilend dan een kolencentrale.

5 Met het oog op duurzaamheid zou het beter zijn als Nederland stopt met het investeren in zonne- en windenergie.

Intro en discussie

Kernenergie? De angst voor kernenergie zit diep. Hebben ze dan niets geleerd van Tsjernobyl en Fukushima? Weten ze niet hoe kwetsbaar een kerncentrale is in tijden van terroristische aanslagen of in oorlogstijd? Daarnaast, wat doen ze met de risico's en met het afval? Hebben ze in Nederland wel voldoende nucleaire kennis en ervaringen? En wat te denken van de kosten? Ben je irrationeel bezig als je tegen kernenergie bent? Het bouwen van een kerncentrale is duur, gaat langzaam en wordt niet meer winstgevend. En zijn kleinere kernenergiecentrales wel rendabel te krijgen?

Woordkennis

Dankzij je woordkennis weet je precies wat er in de tekst en in de vragen staat. Dat is de eerste stap op weg naar het goede antwoord. Bekijk daarom onderstaande woordenlijst goed. *Vooraf de gecursiveerde woorden komen vaak in examenteksten voor.* Zijn er veel woorden die je onbekend voorkomen? Dan is het handig om ze nu te leren. Je hebt tijdens het examen immers niet veel tijd om veel woorden op te zoeken in je woordenboek. *Achter in het boek vind je een overzicht van belangrijke woorden waarvan het goed is ze te kennen.*

alinea

1	de weerzin	de afkeer, de tegenzin, iets niet willen
2	poneren	opperen, aanvoeren, stellen, aandragen
	het wensdenken	datgene wat men wenst als waar beschouwen en daarbij voorbijgaan aan de feiten, <i>wishful thinking</i>
	de leercurve	de grafiek van het leerproces die laat zien hoe goed je een bepaald onderwerp beheerst afgezet tegen de hoeveelheid tijd, energie en financiële middelen die je erin stopt
3	de generatie	(hier:) de categorie, het type
	<i>inherent</i>	onafscheidelijk verbonden met, eigen aan
4	<i>significant</i>	beduidend
	het risico	de kans op schade of verlies
	voorspiegelen	willen doen geloven, voorhouden
	<i>exploiteren</i>	een bezit zo beheren dat je er geld mee verdient, uitbaten, winstgevend maken
5	de compensatie	de schadeloosstelling, de financiële tegemoetkoming, de schadevergoeding

- 6 de *termijn*
de berging
'ergens een dikke streep onder zetten'
in de termen van
de barrière
hermetisch
het *volume*
relevant
- de toxiciteit
de stralingsintensiteit
- 7 'op stoom komen'
beprijzen
- nucleair*
- 'in de valkuil trappen'
- de periode, de duur, het tijdperk
het opruimen, afvoeren en opslaan
iets definitief afblazen, iets stopzetten
(hier:) in de woorden van
(hier:) de veiligheidsvoorziening
volkomen afgesloten
de inhoud of grootte, de omvang
van belang, van betekenis, ter zake
doend
de giftigheid
de hoeveelheid gemeten straling per
tijdseenheid
goed op gang komen, op snelheid komen
het invoeren van een heffing op de
uitstoot van milieubelastende stoffen,
zoals CO₂ en stikstof (waardoor
vervuilende bedrijven de uitstoot
zullen beperken)
wat te maken heeft met kernenergie en
het splitsen van atomen, atomair
in moeilijkheden komen omdat je niet
goed hebt opgelet

Kernenergie? Dat is wensdenken

(1) We moeten inzetten op kernenergie, beweerde Jan van Erp onlangs in deze krant, met het argument dat we anders de klimaatdoelstellingen niet halen. Hij probeert lezers ervan te overtuigen dat de weerzin tegen kernenergie geheel en al berust op misverstanden.

(2) Het is onmogelijk om al zijn geponeerde stellingen in detail te ontleden, maar dit is een klassiek geval van wensdenken van een gelovige. Kernenergie is – ondanks 60 jaar ervaring en honderden miljarden overheidssteun – wereldwijd de enige energiedrager met een negatieve financiële leercurve. Elke kilowattuur stroom uit een nieuwe kerncentrale kost meer dan een uit de vorige, zelfs als de nieuwe centrale van hetzelfde type is. Waar alle duurzame energiedragers een, vaak scherpe, positieve leercurve laten zien, is dit voor kernenergie kennelijk niet mogelijk.

(3) De industrie verwijt het de milieubeweging dat de kosten oplopen. Wij eisen immers dat er niks mis moet kunnen gaan. Ik hoop toch dat Van Erp ons dat niet kwalijk neemt. De reactoren van generatie 3+, waarvan er nu wereldwijd een paar in aanbouw zijn, kunnen nog steeds niet garanderen dat het nooit misgaat. Ja, ze zijn waarschijnlijk veiliger dan de honderden centrales van de eerste, tweede en derde generatie die wereldwijd nog in bedrijf zijn. Maar ondanks de waanzinnig hoge kosten van die nieuwste generatie reactoren is inherente veiligheid niet gegarandeerd.

(4) Wereldwijd hebben zich vijf grote rampen voorgedaan in kerncentrales.

Dat is, ook statistisch, een significant aantal. Risico is kans maal gevolg.

De kans erop blijkt vele malen groter dan ons wordt voorgespiegeld en de gevolgen zijn enorm; niet alleen als je kijkt naar het menselijk leed, maar ook als je het in geld uitdrukt. De ongelukken in Fukushima en Tsjernobyl hebben al meer dan 1000 miljard euro gekost. En de teller loopt nog. Dat bedrag is opgehoest door de belastingbetaler, niet door de bedrijven die kerncentrales bouwen en exploiteren.

(5) Waaraan is dat besteed? De eerste crisismaatregelen, kortlopende compensatie voor de tienduizenden mensen die verdreven zijn, het tijdelijk opruimen van kernafval en de gezondheidsgevolgen op korte termijn. Welke rekening komt nog? De kosten voor vervangende elektriciteitsproductie (in Japan gelukkig veel zon en wind), de kosten van het verlies, voor decennia, van duizenden vierkante kilometers (landbouw)grond, de nog onbekende kosten voor definitieve berging van het verspreide radioactieve materiaal.

(6) Een dag voordat Van Erp in Trouw beweert dat het probleem van kernafval eigenlijk is opgelost, zette in Zweden de rechter uiteindelijk een dikke streep door de plannen voor eindberging van het kernafval. Na twintig jaar intensieve discussies en eindeloos veel onderzoek concludeerde de rechter dat onvoldoende is aangetoond dat een van de materialen waarin het kernafval verpakt wordt voor het voor tienduizenden jaren onder de grond gaat, veilig is. In de termen van Van Erp: een van

de vier barrières is nu al verbroken. Wereldwijd heeft nog niemand een oplossing voor hoogactief kernafval.
90 En ja, dat moet voor 240.000 jaar hermetisch van mens en milieu afgesloten worden. In volume gemeten gaat het om weinig afval. Helaas is dat niet zo relevant. Het gaat om de
95 toxiciteit en de stralingsintensiteit. Of je nu 100 of 10.000 kilo moet opbergen voor tienduizenden jaren, het

probleem blijft even groot.
100 (7) Het energievraagstuk is ingewikkeld. Laten we, nu Nederland eindelijk op stoom begint te komen met wind, zon, besparing en het beprijzen van vervuiling, niet opnieuw in de nucleaire valkuil trappen. Laat de
105 industrie zich eerst maar eens echt verantwoordelijk gaan voelen voor haar stralende erfenis.

*naar: Peer de Rijk
uit: Trouw, 29 januari 2018*

Peer de Rijk is directeur van het World Information Service on Energy (WISE), een in 1978 opgerichte non-profitorganisatie, geworteld in de anti-kernenergiebeweging, die fungeert als informatiecentrum over energiekwesties.

“Het is onmogelijk om al zijn geponeerde stellingen in detail te ontleden, maar dit is een klassiek geval van wensdenken van een gelovige.”
(regels 9-12)

In het eerste gedeelte van bovenstaand citaat zou een kritisch lezer het ontduiken van de bewijslast kunnen zien. In het laatste gedeelte zou men een overtreding van een andere discussieregel kunnen zien.

- 1p 11 Om welke overtreding gaat het?
om
- A een cirkelredenering
 - B een persoonlijke aanval
 - C het bespelen van het publiek
 - D het vertekenen van een standpunt

In de tekst ‘Kernenergie? Dat is wensdenken’ komen diverse deelonderwerpen aan de orde die te maken hebben met kernenergie. In alfabetische volgorde zijn dat:

- afvalberging
 - crisissituaties
 - rendabiliteit
 - totale kosten
 - veiligheidsrisico’s
- 1p 12 In welke alinea komt het deelonderwerp ‘afvalberging’ uitgebreid aan de orde?
- 1p 13 In welke alinea komt het deelonderwerp ‘veiligheidsrisico’s’ uitgebreid aan de orde?

- Door bepaalde woorden en formuleringen te kiezen kan een schrijver een standpunt versterkt tot uitdrukking brengen.
- 2p 14 In welke twee van onderstaande uitspraken zijn woorden en formuleringen aanwijsbaar die onmiskenbaar bedoeld zijn om het standpunt van de schrijver versterkt tot uitdrukking te brengen? Noteer de nummers.
- 1 “De industrie verwijt het de milieubeweging dat de kosten oplopen.” (regels 25-26)
 - 2 “Maar ondanks de waanzinnig hoge kosten van die nieuwste generatie reactoren is inherente veiligheid niet gegarandeerd.” (regels 38-41)
 - 3 “De ongelukken in Fukushima en Tsjernobyl hebben al meer dan 1000 miljard euro gekost.” (regels 50-53)
 - 4 “Waaraan is dat besteed?” (regel 58)
 - 5 “In volume gemeten gaat het om weinig afval.” (regels 92-93)
 - 6 “Laten we, nu Nederland eindelijk op stoom begint te komen met wind, zon, besparing en het beprijzen van vervuiling, niet opnieuw in de nucleaire valkuil trappen.” (regels 100-104)
- 2p 15 Wat is de hoofdgedachte van tekst 2?
- A De paar verbeteringen die zijn doorgevoerd in de toepassing van kernenergie wegen niet op tegen de vele problemen ervan.
 - B De industrie moet zich daadwerkelijk verantwoordelijk gaan voelen voor de vele problemen die kernenergie nog steeds oplevert.
 - C Het is verstandiger om te kiezen voor andere energiebronnen gezien de vele problemen die kernenergie nog steeds oplevert.
 - D Het wordt lastig om het ingewikkelde energievraagstuk op te lossen door de vele problemen die kernenergie nog steeds oplevert.
- 2p 16 Welke twee factoren zorgen er volgens tekst 2 voor dat de kosten die verbonden zijn aan kernenergie oplopen?

Overkoepelende vragen bij tekst 1 en tekst 2

- “De hoeveelheid radioactief afval afkomstig van kerncentrales is zeer klein in vergelijking met het afval van bijvoorbeeld kolencentrales.” (tekst 1, regels 94-97)
- 1p 17 Welk bezwaar voert de auteur van tekst 2 aan tegen bovenstaande uitspraak?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 15 woorden.
- “Wereldwijd heeft nog niemand een oplossing voor hoogactief kernafval.” (tekst 2, regels 88-89)
- 2p 18 Citeer uit alinea 8 tot en met 11 van tekst 1 twee zinnen die kunnen worden gebruikt als argument om de ernst van het hierboven genoemde probleem van hoogactief kernafval te relativeren.

Tekst 1: *We kunnen echt niet om kernenergie heen*

Lezen in drie rondes

Je kunt je leesvaardigheid enorm verbeteren als je gaat lezen in drie rondes. Begin niet direct een tekst woord voor woord te lezen. Pak liever eerst de grote lijn. Lezen in drie rondes gaat als volgt:

- 1) lees eerst de titel en zoek in de inleiding het *onderwerp* van de tekst op: waarover heeft de schrijver het precies? Lees dan het slot van de tekst en opnieuw de titel en de inleiding en probeer de *hoofdgedachte* vast te stellen;
- 2) daarna komen per alinea *hoofdzaken* aan de beurt en dan pas,
- 3) al de *details* in alle alinea's.

Als je wel direct woord voor woord gaat lezen, krijg je te veel bijzaken te verwerken. Dat levert je geen goede kijk op het grote geheel op: het tekstonderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdzaken. .

Wees actief tijdens het lezen in drie rondes. De bedoeling is vooral dat je meedenkt met de auteur. Geloof niet meteen wat deze beweert, blijf kritisch zijn ideeën volgen. Voorkom in ieder geval dat je mechanisch of klakkeloos leest. Stel jezelf vragen bij het lezen, zoals: Wat wil dit voorbeeld duidelijk maken? Hoe bouwt de schrijver zijn tekst op? Wat is zijn argumentatie en is zijn conclusie terecht? En wat vind ik er zelf van? Zo leer je bij de drie rondes hoe je lange(re) teksten aanpakt.

Ronde 1: lees de titel, de inleiding en het slot

De *titel* maakt direct al duidelijk dat het tekstonderwerp kernenergie is, maar waarom zou je daarvoor pleiten? Dat moet nog duidelijk worden. Waarom zou kernenergie goed zijn? Zijn er geen andere betrouwbare en betaalbare bronnen van energie? Analyseer de *inleiding* grondig. De eerste alinea zegt dat er minder uitstoot van broeikasgassen moet komen. En verderop: Energie opwekken met windturbines en zonnepanelen is niet voldoende volgens de schrijver. Hij pleit voor kernenergie.

Analyseer het *slot* grondig. Het slot (alinea's 13 en 14) laat het doel van de schrijver zien. Wind- en zonne-energie zijn niet toereikend, want je blijft dan toch afhankelijk van fossiele brandstoffen. Kernenergie brengt ons een goede economische toekomst, zo belooft de auteur. We zijn benieuwd hoe hij zijn pleidooi voor kernenergie met argumenten ondersteunt.

Ronde 2: lees de eerste zin van elke alinea (eventueel ook de tweede en/of de laatste zin)

Zo vind je de *hoofdzaken*. Die hoofdzaken kun je het beste wat beknopt en vereenvoudigd noteren in de marge, onderstrepen of markeren. Probeer ze ook te onthouden. En kijk ook goed naar de *opbouw* van de tekst. Als je zo te werk gaat, krijg je een beknopt informatieoverzicht dat je helpt bij het goed begrijpen van de tekst. Voer je deze tweede ronde grondig uit, dan begrijp je deze tekst gegarandeerd sneller en veel beter.

Beknopt informatieoverzicht

Tussen haakjes staat het commentaar dat jijzelf zou kunnen geven bij het lezen in de tweede ronde.

Alinea 1: In het regeerakkoord stelt Nederland de uitstoot van broeikasgassen met 49 procent te willen verminderen in 2030, ten opzichte van 1990. (Dat is mooi.)

Alinea 2: Dit is zeer lovenswaardig, Echter, is het haalbaar zonder dat het grote en onherstelbare schade doet aan de economie? (Dat zou een domper zijn.)

Alinea 3: Volgens het regeerakkoord zullen de kolencentrales worden gesloten en zal het gasverbruik sterk worden verminderd. Wat zal dan als energiebron dienen? (Gezien de titel zal de schrijver wel pleiten voor kernenergie.)

Alinea 4: De oplossing voor Nederland is kernenergiecentrales te bouwen die geen broeikasgas uitstoten en ook geen luchtvervuiling veroorzaken. (Dat klinkt goed.)

Alinea 5: In Frankrijk is, als gevolg van 58 kerncentrales, de uitstoot van CO₂ per kilowattuur ongeveer tien maal kleiner dan die in Duitsland en is de prijs per kilowattuur ongeveer de helft. (Dat is voordeling. Twee argumenten voor kerncentrales.)

Alinea 6: In een aantal landen, waaronder Nederland, bestaat weerstand tegen kernenergie. Dit is hoofdzakelijk gebaseerd op twee misverstanden, ... (Zoeken we later wel uit.)

Alinea 7: Wat het gevaar betreft, ... (Het eerste misverstand over kernenergie wordt opgepakt door de schrijver.)

Alinea 8: Ook over het radioactieve afval van kerncentrales bestaan helaas veel misverstanden. (Ook het tweede misverstand over kernenergie wordt aangepakt.)

Alinea 9: De hoeveelheid radioactief afval afkomstig van kerncentrales is zeer klein in vergelijking met het afval van bijvoorbeeld kolencentrales. (Is de afval van kerncentrales niet gevaarlijker dan die van kolencentrales? Gaat het om het gevaar of om de hoeveelheid?)

Alinea 10: Over hoeveel radioactief afval hebben we het? (Er zal wel een rekenvoorbeeld volgen voor de kerncentrales ...)

Alinea 11: Daarentegen zal een kolencentrale met een capaciteit van duizend megawatt elektrische energie ... (Nu volgt een rekenvoorbeeld voor de kolencentrales. Beide rekenvoorbeelden straks maar bestuderen.)

Alinea 12: De stad Toronto in Canada is een voorbeeld van hoe het in werkelijkheid gedaan kan worden. Zij wordt grotendeels door kerncentrales voorzien van betrouwbare, veilige, betaalbare en milieuvriendelijke elektrische energie. (Een alinea met een voorbeeld uit de praktijk, zal wel een argument voor zijn.)

Alinea 13: Nederland staat nu op een tweekoppig: het land kan kiezen voor een realistisch energiebeleid waarbij meer kerncentrales gebouwd worden. Of het land kan voortgaan met het sprookje van de 'duurzame' windturbines en zonnepanelen. (De schrijver, Jan van Erp, zet de lezer wel voor het blok! Wat een dilemma. Uit het woord 'sprookje' blijkt wel dat de schrijver kiest voor meer kerncentrales en dat wij dat ook moeten doen.)

Alinea 14: De eerste keuze zal leiden tot een opbloei van de economie, terwijl de tweede keuze tot gevolg zal hebben: een verlies van industrieën, werkloosheid en armoede. (Het is dus aan ons ...)

Ronde 3: lees nu alles studerend en analyserend (woord voor woord)

Per alinea heb je nu de *hoofdzaak* gevonden. Je kijkt in deze ronde wat de rest van de alinea over die hoofdzaak zegt. Je kunt het beste letten op de volgende vier punten.

1) Let de *verbanden*, die herken je aan signaalwoorden. Neem bijvoorbeeld alinea 6. Daar vind je het signaalwoord 'twee' en ook het woord 'en'. Daar heb je een opsomming van misverstanden.

TIP: Bij een verband altijd even uitzoeken wat de inhoud ervan precies is.

In alinea 11 vind je het signaalwoord ‘daarentegen’. Het verband is daar een tegenstelling. Wat is de inhoud van die tegenstelling? Alinea’s 10 en 11 vergelijken het afval van kerncentrales en kolencentrales en die vergelijking valt volgens de schrijver voordelig uit voor kerncentrales.

2) Waar let je nog meer op? Let goed op de *indeling* van de tekst. Welke alinea’s horen bij elkaar? De vragen 1 en 2 helpen je daarbij. In alinea’s 6-10 gaat het om misverstanden over kernafval.

3) Het is ook altijd goed als je let op de *argumentatie*. Waar vind je de argumenten van de auteur? Wat is zijn standpunt precies? En waar zijn de argumenten van zijn tegenstanders? Kun je de schrijver misschien betrappen op een drogreden? Wat is de conclusie van de auteur?

4) In examenteksten staan allerlei *standpunten*. Het is goed om altijd na te gaan wie wat beweert. In deze tekst zoek je vooral uit wat het standpunt is van de schrijver en wat de standpunten van anderen zijn. Bekijk ook wie de schrijver naar voren schuift als deskundige bij wie hij zich aansluit.

Houd deze vier punten altijd goed in gedachten bij de derde ronde. En geloof niet alles wat je leest. Blijf kritisch, lees niet sceptisch en altijd onbevooroordeeld.

Enkele opmerkingen vooraf.

- Het aantal punten dat je per vraag kunt verdienen, staat op je examen voor de kantlijn bij de vraag.
- In dit boek wordt steeds uitgelegd waarom het correcte antwoord goed is en waarom een bepaald antwoord fout is. Je hoeft straks op je examen niet steeds schriftelijk uit te leggen waarom je voor een antwoord kiest (behalve als erom gevraagd wordt natuurlijk).
- Bij meerkeuzevragen noteer je alleen de ene hoofdletter, meer niet! In dit boek wordt het antwoord waarop die hoofdletter slaat wel vermeld, want dat is handiger voor de bespreking.
- Soms mag je antwoord maar een beperkt aantal woorden hebben. Het is een algemeen geldende regel dat je de herhaalde woorden uit de vraag niet hoeft mee te tellen.
- Beantwoord de vragen in correct Nederlands. Bij je antwoord op een open vraag hoef je soms niet te antwoorden in een volledige zin. Dan wordt je antwoord niet grammaticaal beoordeeld, maar wel je spelling. Dus als je ‘hij word’ schrijft, heb je een spelfout. Een ‘open vraag’ is iedere vraagvorm die geen meerkeuzevraag is.
- Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin beoordeeld.
- Let op je spelling. Volg altijd de spelling van het Groene Boekje. Schrijf je woorden los die aaneengeschreven moeten worden, dan heb je een spelfout. En andersom ook. Het ten onrechte schrijven van een kleine letter in plaats van een hoofdletter, bijvoorbeeld aan het begin van de zin, is ook één fout. Voor het omgekeerde geldt hetzelfde. Als je niet met een volledige zin hoeft te antwoorden, dan hoef je ook geen hoofdletter aan het begin van de zin te plaatsen. Let je ook op de koppeltokens?
- Vormt de interpunctie (zeg maar het plaatsen van punten en komma’s) een onderdeel van de beoordeling? Nee, in het Groene Boekje wordt de interpunctie namelijk niet behandeld. Dus als je nu per ongeluk een punt vergeet achter een zin, dan levert je dat geen fout op.

TIP: Controleer naderhand de spelling in je antwoorden. Verbeter bijvoorbeeld onjuiste formuleringen en foutief taalgebruik. Zo voorkom je dat je tot 4 punten verliest!

Antwoorden

1 *Maximaal 1 punt*

Aanpak: In alinea 3 komt de vraag naar voren: ‘Denkt men werkelijk dat windturbines en zonnepanelen voldoende zullen zijn om de Nederlandse economie gaande te houden?’ De schrijver noemt allerlei problemen met de elektriciteitsproductie. In alinea 4 lees je het standpunt van de schrijver: ‘De oplossing voor Nederland is kernenergiecentrales te bouwen die geen broeikasgas uitstoten en ook geen luchtvervuiling veroorzaken.’ Hij geeft zijn argumenten, ook in alinea 5. In alinea 6 en verder komen de argumenten van zijn tegenstanders aan bod.

- Het goede antwoord is:
→ *alinea 6.*

2 *Maximaal 1 punt*

Aanpak: Lees regels 149-155: ‘Nederland staat nu op een tweesprong: het land kan kiezen voor een realistisch energiebeleid waarbij meer kerncentrales gebouwd worden. Of het land kan voortgaan met het sprookje van de ‘duurzame’ windturbines en zonnepanelen.’ De auteur dwingt de lezer te kiezen ... In alinea 14 maakt hij zijn conclusie duidelijk.

- Het goede antwoord is:
→ *alinea 13.*

3 *Maximaal 3 punten*

Aanpak: In de eerste zin van alinea 4 geeft de schrijver zijn argumenten: geen broeikasgas, geen luchtvervuiling. Daarna noemt hij de levensduur en ook grote betrouwbaarheid wegens het onafhankelijk zijn van het weer. In alinea 5 voegt de schrijver eraan toe: goedkopere energie (en dus rendabeler).

- Het goede antwoord bestaat uit vijf van de volgende voordelen:
→ 1) *minder (of: geen) uitstoot van broeikasgas (of: CO₂);*
→ 2) *geen luchtvervuiling;*
→ 3) *een lange levensduur;*
→ 4) *een grote betrouwbaarheid (vanwege de onafhankelijkheid van weersomstandigheden);*
→ 5) *een kerncentrale levert veel energie;*
→ 6) *een kerncentrale levert goedkope(re) energie;*
→ 7) *een kerncentrale is rendabeler.*

Punten: Bij vijf voordelen goed 3 punten; bij vier goed 2 punten; bij drie goed 1 punt; bij twee of minder voordelen goed geen punten. Controleer je spelling en grammatica. Wat tussen haakjes staat, mag in je antwoord ontbreken.

4 *Maximaal 1 punt*

Aanpak: De auteur pleit voor kernenergie en verwacht veel tegenstand. Dat blijkt wel uit zijn uitvoerige weerlegging van de argumenten van zijn tegenstanders.

- Het goede antwoord is:
→ **B**, *Een groot deel van de tekst is erop gericht argumenten tegen kernenergie te weerleggen.* (Noteer bij meerkeuzevragen alleen de hoofdletter.)

Niet A, want dit is slechts het standpunt van de schrijver en niet zijn weerlegging van de tegenargumenten.

Niet C, want het voordeel wind- en zonne-energie krijgt van de schrijver veel minder aandacht dan zijn weerlegging van de argumenten tegen kernenergie.

Niet D, want de tekst spreekt weinig denigrerend over de tegenstanders.

5 *Maximaal 2 punten*

Aanpak: Door je woordkeuze en de toon van je woorden kun je je standpunt versterken. Het woord ‘sprookje’ van wind- en zonne-energie valt al direct op. De schrijver heeft ook niet veel op met het duurzame dat hij tussen aanhalingstekens plaats (zogenaamd duurzaam). Om zijn eigen standpunt aan te prijzen gebruikt hij het woord ‘realistisch’.

- Het goede antwoord bestaat uit de volgende onderdelen:

→ 1) *realistisch* (regel 151);

→ 2) *sprookje* (regel 154);

→ 3) *‘duurzame’* (of: duurzame) (regel 154).

Punten: Bij drie versterkende woorden goed 2 punten; bij twee goed 1 punt; bij een of geen versterkend woord goed geen punten.

6 *Maximaal 2 punten*

Aanpak: Je antwoord gaat bestaan uit twee delen, elk goed voor 1 punt: 1) de naam van de drogreden benoemen en 2) de inhoud van de drogreden weergeven. De schrijver zet zijn lezers voor het blok: kies dit of dat. Dat is een dilemma, maar vals, want er kunnen misschien nog wel andere oplossingen zijn.

- Het goede antwoord bestaat uit de volgende onderdelen:

→ 1) (De drogreden is) *een vals dilemma*.

Ook goed is: ‘een onjuist beroep op een voor-en-nadelenschema’.

→ 2) (Uitleg:) *Er wordt gesteld dat er maar twee mogelijkheden zijn, terwijl er ook nog wel andere mogelijkheden zijn.*

Ook een uitleg in één zin is goed, zoals: ‘Er wordt gesteld, dat we moeten kiezen tussen (realistisch energiebeleid met) kerncentrales of (het sprookje van de) ‘duurzame’ windturbines en zonnepanelen, terwijl er ook nog wel andere mogelijkheden zijn.’

Die andere mogelijkheden hoef je niet te noemen.

Gebruik voor je antwoord maximaal 40 woorden. Controleer ook je spelling.

TIP: Leer de namen van de twaalf drogredenen uit je hoofd, want er wordt vaak naar gevraagd.

7 *Maximaal 2 punten*

Aanpak: Lees regels 38-43: ‘Het feit dat de wisselvalligheid van wind en zon altijd een dubbele investering zal vergen, heeft tot gevolg dat dit een optie is die nooit economisch rendabel zal zijn.’ Hoe vang je die wisselvalligheid op? Vraagje: wat moet er dubbel gefinancierd worden? 1) Eerst moet je natuurlijk die windmolens en zonnepanelen financieren. 2) Vervolgens moet je ook back-up hebben als er te weinig wind of zon is, zodat je die wisselvalligheid kan opvangen.

- Het goede antwoord is:

De kosten voor:

→ 1) *de benodigde apparatuur om wind- en zonne-energie op te wekken;* (1 punt)

→ 2) *een extra energiebron* (om de stroomvoorziening zeker te stellen). 1 punt

Of: ‘Extra fossiele brandstoffen.’ Of: ‘De opslag van wind- en zonne-energie.’

8 *Maximaal 1 punt*

Aanpak: Als iets te sterk is uitgedrukt, moet je zelf ‘even’ een tegenargument of nuancering bedenken. Hoe relativer je nou de opvatting dat een stabiele economie zal opbloeien dankzij kerncentrales? Bijvoorbeeld door deze gedachte: er kunnen onverwachte tegenslagen komen. Je kunt ook stellen dat de opbloei van de economie niet automatisch ontstaat door de bouw van kerncentrales. Die zijn immers duur, want de risico’s compleet afdekken om zo de veiligheid te garanderen kost ook geld. En wat doen we met het kernafval? Ook daaraan zijn veel kosten verbonden.

- Het goede antwoord is:
→ *Dat de economie rendabel en stabiel is, wil niet zeggen dat er (automatisch) sprake is van een opbloei van de economie.*

Gebruik voor je antwoord 30 woorden. Antwoord in een volledige zin en beoordeel ook je spelling.

9 *Maximaal 2 punten*

Aanpak: De titel geeft al aan dat we niet om kernenergie heen kunnen. Wat beweert de schrijver precies, waarom is kernenergie noodzakelijk? De schrijver wil een oplossing voor de langere termijn. Het voorbeeld van Toronto maakt duidelijk dat de schrijver een betrouwbare, veilig en milieuvriendelijke oplossing van het energievraagstuk wil.

- Het goede antwoord is:
De opwekking van kernenergie in Nederland is noodzakelijk om ...
→ **D**, *op langere termijn nog voldoende en betaalbare energie te hebben.*

Niet A, want hier ontbreekt dat die energie betaalbaar moet zijn. ‘Een moderne gemeenschap kan niet bestaan zonder een betrouwbare en betaalbare bron van energie.’ Zie regels 12-15 en 131.

Niet B, want in tekst I wordt niet gesproken over afgedwongen afspraken over klimaatdoelen.

Niet C, want de bedoeling van de schrijver met kernenergie gaat verder dan een aanvulling geven op wind- en zonne-energie. Hij wil juist kernenergie in plaats van wind- en zonne-energie.

10 *Maximaal 3 punten*

Aanpak: Betrouwbaar is hier wat de schrijver echt met zo veel woorden zelf heeft beweerd. Je kiest alleen die uitspraken die de auteur werkelijk gezegd heeft. Van de vijf moeten er dus twee afvallen. Ga na of er een uitspraak is die gaat over klimaatdoelen. Heeft de auteur echt gezegd dat de klimaatdoelen te ambitieus zijn? Nee? Dan nummer 1 niet. De schrijver roept ook nergens op om te stoppen met het investeren in zonne- en windenergie. Dus nummer 5 ook niet. Dan blijven over: 2, 3 en 4.

- Het goede antwoord is (noteer alleen de nummers):
→ *2, 3 en 4.*

Tekst 2: *Kernenergie? Dat is wensdenken*

Je kunt je leesvaardigheid sterk verbeteren door te lezen in drie rondes. Kijk voor de uitleg bij tekst 1. Voer nu **de eerste en tweede ronde** uit. Lees actief en met een ‘open mind.’

Beknopt informatieoverzicht

Tussen haakjes staat het commentaar dat jijzelf zou kunnen geven tijdens het lezen.

Alinea 2: Het is onmogelijk om al zijn geponeerde stellingen in detail te ontleden, maar dit is een klassiek geval van wensdenken van een gelovige. (Met de woorden ‘wensdenken’ en ‘gelovige’ zet de auteur zijn opponent in zijn hemd ... De schrijver gaat waarschijnlijk slechts een paar dingen aanvallen.) Waar alle duurzame energiedragers een, vaak scherpe, positieve leercurve laten zien, is dit voor kernenergie kennelijk niet mogelijk. (Dat van die leercurve zoek ik later wel uit.)

Alinea 3: De industrie verwijt het de milieubeweging dat de kosten oplopen. (En verder:) Maar ondanks de waanzinnig hoge kosten van die nieuwste generatie reactoren is inherente veiligheid niet gegarandeerd. (Het gaat om de financiën. En de schrijver wil complete veiligheid.)

Alinea 4: Wereldwijd hebben zich vijf grote rampen voorgedaan in kerncentrales. (Bij oude centrales?) Dat bedrag (om de schade te herstellen) is opgehoest door de belastingbetaler, niet door de bedrijven die kerncentrales bouwen en exploiteren. (Dat is een dikke min.)

Alinea 5: Waaraan is dat besteed? (Er zal wel een opsomming komen van zaken waaraan het geld is besteed; dat zoek ik later wel uit. Rommel opruimen en de schade herstellen, denk ik.)

Alinea 6: Een dag voordat Van Erp in Trouw beweert dat het probleem van kernafval eigenlijk is opgelost, zette in Zweden de rechter uiteindelijk een dikke streep door de plannen voor eindberging van het kernafval.

Alinea 7: Het energievraagstuk is ingewikkeld. (Dit is de slotsom van deze auteur.) Laten we, nu Nederland eindelijk op stoom begint te komen met wind, zon, besparing en het beprijzen van vervuiling, niet opnieuw in de nucleaire valkuil trappen. Laat de industrie zich eerst maar eens echt verantwoordelijk gaan voelen voor haar stralende erfenis. (Echt een uitsmijter.)

Voer nu **de derde ronde** zelfstandig uit. Let je goed op deze vier punten?: 1) verbanden en signaalwoorden, 2) de indeling van de tekst en het standpunt, 3) de argumenten en de argumentatiestructuur, en 4) wie wat beweert en of de schrijver het daarmee eens is. Lees bewust, wat is positief en wat is negatief volgens de auteur en volgens jou?

11 *Maximaal 1 punt*

Aanpak: Opvallend is de uitspraak ‘een klassiek geval van wensdenken van een gelovige’. Hiermee word je als deelnemer aan het debat wel keihard weggezet, zo niet diep beledigd.

- Het goede antwoord is:

→ **B**, *een persoonlijke aanval*.

Niet A, want dan zou een klassiek geval van ‘wensdenken van een gelovige’ hetzelfde zijn als niet alles in detail kunnen analyseren.

Niet C, want met ‘wensdenken van een gelovige’ val je vooral één persoon aan en probeer je niet het publiek zo te bespelen dat veel mensen jouw kant kiezen.

Niet D, want hiermee wordt geen enkel standpunt weergegeven, dus ook niet vertekend.

TIP: Leer de namen van de twaalf drogredenen uit je hoofd, want er kan zoals hier naar worden gevraagd.

- 12** *Maximaal 1 punt*
Aanpak: Het afval dat moet worden opgeborgen, is het afval van de kerncentrales. Het probleem ‘kernafval’ vind je in regel 75.
- Het goede antwoord is:
 → *alinea 6.*
- 13** *Maximaal 1 punt*
Aanpak: De industrie verwijt de milieubeweging dat er steeds hogere eisen gesteld worden om de veiligheid te garanderen. Lees regels 25-28. In alinea 4 spreekt de schrijver ook over rampen en veiligheid.
- Het goede antwoord is:
 → *alinea 3.*
 Ook goed is: ‘alinea 4.’
- 14** *Maximaal 2 punten*
Aanpak: Opvallend is de toon van de schrijver in nummer 2: ‘waanzinnig hoge kosten’. De slotzin (nummer 6) is de uitsmijter met: ‘de nucleaire valkuil’.
- Het goede antwoord is (noteer alleen de nummers; beide zijn goed 1 punt):
 → *2 en 6.*
 Zie regels 38-41 en 100-104.
 De andere uitspraken zijn niet juist. Nummer 1 en 3 en 5 zijn immers redelijk feitelijke opmerkingen. En nummer 4 is maar een gewone vraag.
- 15** *Maximaal 2 punten*
Aanpak: Het tekstonderwerp is natuurlijk kernenergie. Daarover zegt de schrijver twee dingen: 1) Hij is beargumenteerd tegen. En 2) Hij wijst op goede alternatieven. De schrijver is tegen kernenergie, maar hij wijst ook op een andere, wijzere aanpak van het energieverbruik. Kort gezegd: wind, zonnepanelen, besparing en beperking van vervuiling (regels 100-103). Hij kiest voor de andere energiebronnen: wind en zonnepanelen, want kernenergie geeft veel problemen.
- Het goede antwoord is:
 → *C, Het is verstandiger om te kiezen voor andere energiebronnen gezien de vele problemen die kernenergie nog steeds oplevert.*
 Niet A, B of D, want in die antwoorden ontbreekt steeds de andere en verstandiger manier om het energievraagstuk aan te pakken.
- 16** *Maximaal 2 punten*
Aanpak: In alinea 4 staat het hoge bedrag dat de ongelukken in Tsjernobyl en Fukushima hebben gekost. En wat is nog meer duur? Lees regels 25-28: de kosten om de veiligheid te garanderen. En wat doen we met het kernafval, ook daaraan zijn veel kosten verbonden?
- Het goede antwoord bestaat uit twee van de volgende drie factoren:
 → 1) *de kosten van de gevolgen van ongelukken met kernenergie;*
 → 2) *de steeds strengere veiligheidsnormen (of: de hoge kosten van de nieuwe reactoren);*
 → 3) *de opslag van kernafval.*
 Punten: Per juist deelantwoord 1 punt met een maximum van 2 punten.

Overkoepelende vragen tekst 1 en tekst 2

17 *Maximaal 1 punt*

Aanpak: De schrijver van tekst 2 wijst erop dat de hoeveelheid niet zo belangrijk is. Het gaat er om of het afval schadelijk is, giftig is, veel straling heeft.

- Het goede antwoord is:

→ *De hoeveelheid radioactief afval is niet zo relevant.*

Of: 'Het gaat om de toxiciteit en de stralingsintensiteit.'

Gebruik voor je antwoord maximaal 15 woorden. Controleer ook je spelling.

18 *Maximaal 2 punten*

Aanpak: De schrijver van tekst 1 relateert het probleem vanaf alinea 8. Hij wijst op vier barrières die de risico's voorkomen (regels 91-92), op de geringe hoeveelheid kernafval (regels 94 en 103-104) en hij wijst op moderne behandelingstechnieken (waaronder 'pyro-processing'). Je mag verkort citeren. Vergeet je niet de aanhalingstekens te plaatsen en de regelaanduiding te noteren?

- Het goede antwoord bestaat uit twee van de volgende vier zinnen:

→ 1) *'Radioactief afval kan alleen gevaarlijk zijn wanneer er minstens vier barrières tegelijkertijd verbroken worden.'* (tekst 1, regels 90-92)

→ 2) *'De hoeveelheid radioactief afval afkomstig van kerncentrales is zeer klein in vergelijking met het afval van bijvoorbeeld kolencentrales.'* (tekst 1, regels 94-97)

→ 3) *'De moderne behandelingstechnieken (waaronder 'pyro-processing') zijn in staat de tijdsduur van de radioactiviteit van de splijtingsproducten sterk te verkleinen.'* (tekst 1, regels 97-102)

→ 4) *'Over hoeveel radioactief afval hebben we het?'* (tekst 1, regels 103-104)

Citeer complete zinnen en controleer je spelling en grammatica.

19 *Maximaal 2 punten*

Aanpak 1: De schrijver van tekst 1 wijst op het wisselvallige van het weer. Daarom heb je naast de investering in windturbines en zonnepanelen (die beide niet zo lang meegaan ...) extra investeringen nodig in andere vormen van energieopwekking (zoals opwekking van energie met fossiele brandstoffen).

- Het goede antwoord is:

Zin 1: Volgens alinea 3 van tekst 1 kunnen wind- en zonne-energie niet economisch rendabel zijn in vergelijking met kernenergie, want ...

→ *deze vormen van energie vereisen een dubbele investering.* (1 punt)

Ook goed is: '... laten ons voor de helft afhankelijk blijven van fossiele brandstoffen.'

Aanpak 2: De schrijver van tekst 2 vindt dat de opwekking van wind- en zonne-energie steeds rendabeler wordt; hij spreekt in alinea 2 van een positieve leercurve in regels 21-23.

- Het goede antwoord is:

Zin 2: Volgens alinea 2 van tekst 2 kunnen wind- en zonne-energie wel economisch rendabel zijn in vergelijking met kernenergie, want ...

→ *deze vormen van energie hebben (wel) een positieve (financiële) leercurve.* (1 punt)

Ook goed is: 'ze worden steeds goedkoper.'

Opmerking: Geef je een juiste uitleg bij een verkeerde beoordeling (wel/niet) en omgekeerd, dan levert je dat geen punten op.

Woordkennis

Op het examen mag je een verklarend woordenboek gebruiken, maar hoe meer woorden je kent, hoe minder je op hoeft te zoeken. Een goed begrip van de tekst begint namelijk bij de basis: de woorden. Zij zijn de bouwstenen van de tekst.

Onderstaande lijst bevat woorden die vaak in (examen)teksten voorkomen. Door ze te leren vergroot je je woordenschat en heb je op je examen straks meer kostbare tijd voor het maken van de vragen. De lijst is samengeteld aan de hand van recente vwo-examens. Veel woorden zul je dus al (her)kennen.

Tip: Als je twijfelt aan de betekenis van een woord, zoek er dan voorbeeldzinnen bij in een goed woordenboek. Een bruikbaar digitaal woordenboek vind je op: www.encyclo.nl.

A

aanname	veronderstelling, vooronderstelling, vermoeden, hypothese, gissing
aanleiding	omstandigheid die iets onmiddellijk teweegbrengt zonder oorzaak te zijn
aanspraak hebben op iets	claim, het recht hebben iets te bezitten of het genot ervan te hebben
aanzetten tot iets	iets stimuleren of veroorzaken, aansporen tot iets
absurd	strijdig met de rede, de logica; met de dwaasheid gekroond
afdoend antwoord	voldoende antwoord
analyseren	beschouwen, iets in onderdelen ontleden om het beter te kunnen onderzoeken, karakteriseren
antiglobalist	aanhanger van een beweging die zich verzet tegen de mondialisering van de economie en de negatieve gevolgen daarvan voor het milieu en de derde wereld
anti-utopie ('1984')	tegendeel van een utopie ('1984' is een boek dat George Orwell in 1948 schreef over een angstaanjagend toekomstbeeld van een volkomen slechte wereld, een superstaat met een 'Big Brother is watching you'-dictatuur)
alternatief	andere mogelijkheid
argumentatief	wat de bewijsvoering betreft, betreffende de aanvoering van argumenten
assortiment	gevarieerde hoeveelheid goederen
authentiek	echt of waarachtig en daardoor betrouwbaar
autonomie	onafhankelijkheid van de menselijke geest
autoritair	vooral gebaseerd op of vooral gebruikmakend van macht
averechts effect	gevolg dat juist tegenovergesteld is aan wat men hoopte of bedoelde

B

bekrompen
beleid
benadering
(vanuit) bestuurlijk oogpunt
betwistbaar

beperkte opvattingen hebben, burgerlijk, provinciaal
wijze van behandelen, besturen, politiek
visie, kijk, aanpak
vanuit de leiding bezien
onzeker, niet op aanwezige argumenten steunend,
twijfelachtig
brede overeenstemming van gevoelens of opvattingen
begroting, raming van inkomsten en uitgaven
goede manieren als burgers, sociaal besef

C

canon van de literatuur
claimen
cliché
collaborateur
collectief
collectieve identiteit

reeks van de beste werken van de literatuur
opeisen, een claim doen gelden, aanspraak maken op
te vaak gebruikte en daardoor afgezaagde uitdrukking
iemand die in bezette landen met de vijand samenwerkt
groep samenwerkende personen, gemeenschappelijk
eigenheid, individualiteit, kleur, personaliteit,

commercialisering

persoonlijkheid van de hele maatschappij
verzakelijking, alles beperken tot handel, er munt uit
slaan (negatief bedoeld: vercommercialisering)

communicatie
communist

uitwisseling van informatie
aanhanger, voorstander van het communisme,
(een) ideologie gericht op een stelsel van
gemeenschappelijk bezit van productie- en
consumptiemiddelen

compromis
concept
conceptie(s)
concreet
conservatieve waarden

schikking tussen partijen waarbij ieder iets toegeeft
ontwerp, idee
gedachte(n), denkbeeld(en)
duidelijk en bepaald
zaken die zedelijk, esthetisch of persoonlijk van groot
belang zijn voor behoudende mensen

consensus

eensgezindheid, overeenstemming van gevoelens of
opvattingen

consequentie
contemporain
controverse
cruciaal, cruciale
cultureel
cultuur

noodzakelijk gevolg, logische gevolgtrekking
hedendaags, uit deze tijd, eigentijds
heftig meningsverschil
doorslaggevend, beslissend, waar het om draait
wat met kunst of beschaving te maken heeft
levenswijze in onze maatschappij (media, onderwijs,
kunst), kunst en wetenschap

cynicus

aanhanger van de levenshouding waarbij men afwijzend
staat tegenover idealisme of geestdrif

cynisch
cynisme

een pijnlijk ongelooft in het goede aan de dag leggend
levenshouding waarbij men afwijzend staat tegenover
idealisme of geestdrift

D

debat

aan regels gebonden discussie

Scoresleutels (vervolg)

Om het eindcijfer te bepalen zoek je je score op in de kolom 'punten'.
Je cijfer lees je vervolgens af in de kolom van het betreffende examen.

punten	2021 I	2021 II	punten	2021 I	2021 II	punten	2021 I	2021 II
72	10	-	46	6,8	7,1	20	3,5	3,5
71	9,9	-	45	6,6	6,9	19	3,4	3,3
70	9,8	-	44	6,5	6,8	18	3,3	3,2
69	9,6	-	43	6,4	6,7	17	3,1	3,1
68	9,5	-	42	6,3	6,5	16	3	2,9
67	9,4	-	41	6,1	6,4	15	2,9	2,8
66	9,3	-	40	6	6,2	14	2,8	2,6
65	9,1	10	39	5,9	6,1	13	2,6	2,5
64	9	9,7	38	5,8	6	12	2,5	2,4
63	8,9	9,4	37	5,6	5,8	11	2,4	2,2
62	8,8	9,3	36	5,5	5,7	10	2,3	2,1
61	8,6	9,1	35	5,4	5,5	9	2,1	1,9
60	8,5	9	34	5,3	5,4	8	2	1,8
59	8,4	8,9	33	5,1	5,3	7	1,9	1,7
58	8,3	8,7	32	5	5,1	6	1,8	1,5
57	8,1	8,6	31	4,9	5	5	1,6	1,4
56	8	8,5	30	4,8	4,9	4	1,5	1,3
55	7,9	8,3	29	4,6	4,7	3	1,4	1,2
54	7,8	8,2	28	4,5	4,6	2	1,3	1,1
53	7,6	8	27	4,4	4,4	1	1,1	1,1
52	7,5	7,9	26	4,3	4,3	0	1	1
51	7,4	7,8	25	4,1	4,2	-	-	-
50	7,3	7,6	24	4	4	-	-	-
49	7,1	7,5	23	3,9	3,9	-	-	-
48	7	7,3	22	3,8	3,7	-	-	-
47	6,9	7,2	21	3,6	3,6	-	-	-